

Åtgärdsplan och utförda åtgärder

Naturcentrum AB har på uppdrag av Motala kommun åtgärdat 1 vandringshinder och habitatförbättrat ca 80 meter i två vattendrag i Motala och Linköpings kommuner. Enligt åtgärdsplanen framtagna av Sveriges Sportfiske- och fiskevårdsförbund skulle åtgärder utföras i en rad vattendrag som mynnar i Boren och Roxen. En del av dessa gick inte att utföra på grund av att markägaren/fastighetsägaren inte gav sitt samtycke till åtgärden medan vissa av objekten har ansetts vara svåra att utföra på grund av att åtgärderna inte kan motiveras att utföras på det sätt som har beskrivits. Nedan följer en sammanställning av de områden som enligt åtgärdsplanen och upphandlingen skulle ha arbetas med.

Samråd

Innan Motala kommun sökte bidrag från Naturskyddsföreningen och Energi Sverige. Så genomfördes markägarsamråd via Övre Motala ströms vattenråd där alla markägare intill alla bäckar och vattenråd bjöds in. Två möten, ett för Boren och ett för Roxen hölls där Sportfiskarna, som tagit fram åtgärdsplanen, gick igenom åtgärdsplanen och syftet med alla föreslagna åtgärder. Det mottogs i stort positivt. Dock är det såklart väldigt många markägare som inte dök upp.

Efter detta har det dröjt några år innan de eventuellt blev kontaktade igen om de prioriterade åtgärderna låg på deras mark. Det hade kanske varit bättre om man i steg 1 gjort förstudie/förprojektering ihop med markägarkontakter. För att sedan söka bidrag för genomförande av åtgärderna. För många markägare har visat sig negativt inställda till flera olika åtgärder.

Ulvåsabäcken – Tillförande av upprepansat material

Utfall: Gick ej att utföra på grund av att fastighetsägarna inte medgav samtycke.

Det upprepansade materialet ligger främst intill bostadshus där markägarna inte medgav en sådan åtgärd. Åtgärden riskerar att påverka fastigheten genom översvämningar och viss erosion i strandkanten vilket inte var förankrat med markägaren.

Åtgärden i sig är inte svår att utföra men markägarna bör ha informerats i god tid innan pengar söktes för att utföra åtgärderna.

Foto 1: Del av Ulvåsabäcken där markägarna inte var informerade om projektet. Bäckens rinner inom 15 meter från bostadshusets gräns.

Ulvåsabäcken – Tillförsel av död ved

Utfall: Gick ej att utföra på grund av att fastighetsägarna inte medgav samtycke.

Bäcken karterades mellan Smedsberga och Åby i maj 2021. Idag ligger det redan död ved i den övre sträckan i en sådan omfattning som kan anses vara av biologisk nytta. Det viktigaste är att låta fri utveckling av detta fortsätta. Längre ned mot hästgården var markägaren av den uppfattningen att träd i vattnet medförde oönskade översvämningar vid högre vatten varför denne vill hålla vattendraget rent från ved som faller i. En uppmaning om att låta fallande träd ligga kvar framlades dock med okänt framtida resultat.

Lösning: Informationssamtal med markägaren bör hållas i samband med andra åtgärder.

Bäck från Lilla Vänstern – Återförande av blockmaterial, förbättrad konnektivitet vid vandringshinder 1 och 4.

Utfall: Gick ej att utföra på grund av felaktig metodik och projektering

Åtgärdsförslagen i förfrågningsunderlaget är inte tillräckligt bra och större ingrepp behövs för att nå god effekt.

Båda vandringshindren är av sådan karaktär att endast blockåterställning inte är tillräckligt. Trumman under RV 34 är Trafikverkets ansvar och för att nå en lösning där måste hela vägen göras om och en bättre passage anläggas. Det är dock tveksamt att detta skulle ge resultat utan att titta på både hydrologi och flöden i Lilla vänstern. Nedströms RV 34 mot Boren finns dessutom ytterligare 3 hinder vilka alla måste lösas. Projekteringen borde här ha omfattats att involvera Trafikverket i det fall som kommunen och Länsstyrelsen anser att bäcken är prioriterad ur ett naturvårdsperspektiv. Den övre delen av Bäck från Lilla Vänstern är kulvertread och rinner idag under marken. Utloppet från Lilla Vänstern är både rätat och dikat.

Lösning: Möte med berörda sakägare och att ett större projekt i så fall arbetas fram. Detta bör inkludera hela vattendraget. Från Lilla Vänstern – Boren. Kartering av vandringshinder och hydromorfologisk påverkan finns sedan tidigare projekt.

Foto 2: Sträcka av bäck från Lilla Vänstern ned. RV 34 där fallet är ca 4,5 meter och där blockåterställning för att underlätta vandringshindret inte är möjligt eller praktiskt genomförbart.

Hållingstorpsbäcken – återförande av material och upptröskling av vägtrumma

Utfall: Gick ej att utföra på grund av att fastighetsägarna inte medgav samtycke.

Åtgärderna var i sig bra men markägarna ville inte att det skulle utföras några åtgärder med risk att bäckens översvämningsfrekvens skulle öka. Just översvämningsfrekvensen var syftet med att återställa basnivån nedströms RV 34. Samtliga föreslagna åtgärder vid vandringshindren behöver göras om och tas ett större grepp kring hela trummornas utformning. Åtgärden som skulle medföra en förbättrad konnektivitet uppströms RV 34 bedömdes felaktig och skulle endast leda till att basnivån uppströms blocken riskerar att sänkas med nya problem som följd.

Lösning: Möte med alla berörda längs bäcken där en helhetsplan presenteras.

Prästgårdsbäcken – återförande av uppnäsat material

Utfall: Åtgärden bedöms som felaktigt projekterad, mer ingående åtgärder krävs.

Bäcken uppströms RV 34 är kraftigt sänkt för att ge minskad översvämningsfrekvens uppströms B-sträckan. Att endast återföra enstaka block i en redan kanaliserad fåra anses inte ge någon effekt på de hydromorfologiska förhållandena och i förlängningen inte heller på biologin i vattendraget. I stället bör ett helhetsgrepp tas på även uppströmsliggande sträckor och i det fall en restaurering ska genomföras måste den utföras med grävmaskin.

Foto 3. Rensad BV-sträcka uppströms RV 34 som måste utföras med grävmaskin.

Stjärnorpebäcken – åtgärdande av vandringshinder och tillförande av död ved

Utfall: Åtgärden gick ej att utföra med den tänkta metoden

Vandringshindret i Högsätter besöktes i maj 2020 i medel-högflöde. Vid den tidpunkten var det inget vandringshinder varför inga åtgärder kändes vara behövliga med den nuvarande brolösningen. För att nå konnektivitet även vid lågflöden måste hela bron bytas ut. Bron utgörs idag av en välvd stenbro.

Det som var projekterat/föreslaget var att endast dra ihop några block nedströms trumman vilket vi anser inte skulle ha någon effekt på konnektiviteten.

Sträckorna uppströms fungerar i dagsläget bra med konnektivitet i sidled vid högre flöden. Det viktigaste är att informera markägaren om fortsatt fri utveckling och att inte ta bort eventuellt nedfallna träd.

Tillförsel av död ved i Stjärnorpsravinen bedömdes heller inte nödvändigt då området idag redan fungerar angående den punkten. Däremot skulle en viss basnivåhöjning i de nedre delarna av bäcken vara bra, även om översvämningsfrekvensen endast bedöms vara svagt påverkad.

Foto 4. Stjärnorpebäcken i våflöde 2021. De arter som vandrar den här perioden kan ta sig genom hindret.

Foto 5. Död ved i stjärnorpsravinen 2021. Tillförsel av extern död ved anses inte motiverat.

Bjåbåcken – åtgårdande av damm

Utfall: Arbetet har påbårljats, fårdigstålls under 2023.

Vandringshindret i Bjåbåcken skulle enligt tidigare projektering åtgårdas genom att endast ta bort dåmmande delar av tråsåttar och betong. Vid nårmare syn på platsen anses det nådvåndigt att åven stabilisera fåran uppstråms hindret med block och sten får att fårhindra erosion i nårliggande gråsslånter får att undvika erosionsrisk nåra bostadshuset på sikt. Arbetet påbårljades i november 2022 men pga. problem med att få fram rått blockmaterial skjuts åtgården till vår 2023.

Sviestadsån – återfårande av blockmaterial

Utfall: Åtgården har utfårts

I åtgårdsplanen ingick att återfåra block mellan Ågården och Torstorp. Denna stråcka bedåms utgåras av hydromorfologisk typ Ex – vattendrag i finkorniga sediment och bedåmdes som ej påverkad eller måjligen endast svagt påverkad. De block som ligger på åkermarken kommer inte från ån och dårfår genomfårdes inte denna åtgård på denna stråcka.

Återfårande av blockmaterial genomfårdes dock manuellt i november 2022 vid Bjursholmen dår stråckan var kraftigt påverkad av rensning. I och med uppstråmsliggande områden av åkermark kunde dock inte hela den nivåhållande sektionen återstållas då markågaren inte medgav detta. Resultatet fårvåntas dock åndå kunna ha effekt då de stråmmande delarna av ån år mycket få.

Foto 6. Återstålld stråcka i Bjursholmen.

Övriga projekteringar

Tillkomna åtgärder och projekteringar efter möte med Motala kommun 2021-04-01.

I och med att åtgärderna inte ansågs vara genomförbara för många av objekten togs en tidig kontakt mellan Naturcentrum och Motala kommun under våren 2021. Då tillades att konsulten kunde göra andra uppdrag inom avrinningsområdet. Några av dessa presenteras här nedan.

Projektering av vandringshinder i Kumlaån:

Utfall: dammen utgörs av ett vattenkraftverk som har definitiv påverkan på vattenlevande organismer i Kumlaån. Vid tidpunkten var fortfarande NAP-arbetet aktuellt i Sverige varför konsulten gjorde bedömningen att avvakta tills det skulle prövas i domstol.

Kumlaån karterades även från dammen och ned mot Roxen utan och kunde delvis bekräfta den tidigare projekteringen. Inga kontakter med markägare har dock tagits.

Projektering av dammar i Sviestadsån.

Utfall: Två av vandringshindren besöktes under våren 2022. Det första hindret är Ginkelösa kvarn som idag utgör ett definitivt hinder för vandrande arter i Sviestadsån. Vid inventeringstillfället kontaktades en av två markägare. Arbetet där har ännu inte resulterat i någon konkret åtgärdsplan.

Damm- och kvarnmiljön högre upp i Sviestadsån vid Örminge och Tuttorp besöktes under 2022.

Dammarna är definitiva hinder men ingen mer ingående kontakt har tagits med fastighetsägarna och inga lösningar har projekterats mer ingående.

Markägarförhållanden

Fortsatt arbete med markägarförankring bör hållas i Hållingstorpsbäcken ang. biotopvård samt markägarsamtal ang. död ved i Ulvåsbäcken.

Damm- och kvarnmiljön högre upp i Sviestadsån vid Örminge och Tuttorp besöktes under 2022. Dammarna är definitiva hinder men ingen mer ingående kontakt har tagits med fastighetsägarna och inga lösningar har projekterats mer ingående. Fortsatt arbete med markägarförankranden bör hållas i Hållingstorpsbäcken ang. biotopvård samt markägarsamtal ang. död ved i Ulvåsbäcken.

NATURCENTRUM AB

Motala kommun